

Kalastusvälineiden tuottajavastuu

HE 141/2022

- Vapakalastusvälineiden tuottajat ovat vuosia hahmotelleet YM:n kanssa kompromissia vapakalastusvälineiden tuottajavastuun toteuttamisesta.
- Virkamiesten ja yritysten mielestä hyvänä pidetyn kompromissin mukaan vapakalastusvälineiden tuottajavastuu oli mahdollista toteuttaa omassa tuottajayhteisössään jätteiden keräys kampanjaluonteisesti hoitaen.
 - Tällä olisi taattu paras palvelu vapakalastajille. Kampanjat olisi voitu kohdentaa ympäristön tilaa parhaiten kohentaviin toimiin.
- Hallituksen esitystä kuitenkin muutettiin olennaisesti lausuntokierroksen jälkeen.

Tiivistelmä kirjallisesta lausunnosta Rapala VMC Oy

1

Kalastusvälineiden tuottajavastuu

HE 141/2022

- HE:een tehdyn muutoksen myötä hahmoteltu ratkaisu ei enää ole käytännössä mahdollinen; kalastusvälineiden tuottajayhteisön on pakko vastaanottaa kaikki muovisia sisältävät kalastusvälineet.
 - Vapakalastus-, pyydyskalastus- ja vesiviljelytuotteiden valmistajat pakotetaan samaan tuottajavastuuyhteisöön.
- Muutokseen sisältyy useita ongelmia:
 - Vapakalastusvälinetuottajat (viime kädessä yli miljoona vapakalastajaa) laitetaan maksamaan toisten (alojen) tuottajien jätteistä
 - Lain perusteltavuus kärsii ja sillä luodaan ennakoimaton sääntely-ympäristö
 - Jätteen käsittelyn kustannukset kasvavat
 - Tavoiteltu ympäristön tilan paraneminen ei toteudu
- Syntynyt ongelmallinen tilanne on mahdollista ratkaista palauttamalla esitys lausuntokierroksella olleen mukaiseksi

Tiivistelmä kirjallisesta lausunnosta Rapala VMC Oy

2

KIRJALLINEN LAUSUNTO MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE

Jätelain muutos koskien kalastusvälineiden tuottajavastuuta, HE 141/2022 vp

Vapakalastusvälineiden tuottajat ovat käyneet useamman vuoden ajan vuoropuhelua niiden tuottajavastuun toteuttamisesta ympäristöministeriön jätelain muutosta valmistelevien virkamiesten ja kertaalleen myös ympäristöministeri Mikkosen kanssa. Alkuvaiheessa näkökannat erosivat merkittävästi toisistaan, mutta yritykset ja ministeriö saivat hahmoteltua kompromissin, jota pitivät hyvänä niin ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet, kuin valmisteluun osallistuneet yrityksetkin.

Ympäristöministeriön kesällä 2022 lausuntokierrokselle lähettämä hallituksen esitys mahdollisti vapakalastustuotteiden tuottajavastuun järjestämisen niiden omassa tuottajavastuuyhteisössä. Vapakalastusjätteen keräys mahdollistettiin toteutettavaksi kampanjaluonteisesti. Ratkaisumalli oli ehdottomasti paras vapakalastusjätteiden käsittelyä ajatellen sekä mahdollisti parhaan palvelun vapakalastajille. Se mahdollisti myös kampanjoiden kohdistamisen ympäristön tilan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Hahmoteltua ratkaisua pidettiin vapakalastustuottajien keskuudessa hyvänä kompromissina. Pyydys- ja vesiviljelytuottajien tuottajavastuut olivat lainsäädännön puitteissa mahdollista järjestää erillisissä tuottajayhteisöissä. Niiden osalta keräys toteutetaan kiinteällä keräysverkostolla ja jätteen noutopalveluilla.

15.9.2022 annetussa hallituksen esityksessä (141/2022) edellä mainittua ratkaisua täysin eri alojen tuottajien vastuusta on muutettu olennaisesti lausuntokierroksen jälkeen. Hallituksen esityksen 62 §:ään on lisätty seuraava lause ”Kalastusvälineiden tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki muovisia sisältävät kalastusvälineet.” Yksityiskohtaiset perustelut löytyvät hallituksen esityksen sivulta 88.

Asianomainen lisäys romuttaa täysin toimintamallin ja vastuujaon, josta ympäristöministeriön ja ministerin sekä tuottajien välillä oli yhdessä sovittu, ja lisäksi se sisältää lukuisia ei-hyväksyttäviä piirteitä, kuten:

- **Vapakalastustuotteiden tuottajat ja viime kädessä suomalaiset vapakalastajat (yli miljoona äänestäjää) laitetaan maksamaan pyydyskalastus- ja vesiviljelytuottajien jätteistä sekä alojen historiallisesta jätteestä.** Käytännössä yhdessä tuottajavastuuyhteisössä kulut toisen tuottajan (tässä tapauksessa kokonaan toisen alan) jätteistä kaatuu toisten tuottajien niskaan, mikäli tuottaja ei syystä taikka toisesta huolehdi velvoitteistaan.
- **Lain oikeudenmukaisuuden perusteltavuus kärsii.** Vapakalastajille on erittäin vaikeaa perustella, miksi heidän tulee viime kädessä ostamiensa tuotteiden hinnassa maksaa pyydyskalastus- ja vesiviljelytuotteiden jätehuollosta. Tuottajavastuun keskeinen peruseriaate on, että tuottaja riippumatta tuottajavastuullisesta tuotteesta, maksaa vain omien tuotteidensa markkinaosuuden mukaisesti tuottajavastuumaksuja. Tämä ei toteudu yhteisessä tuottajavastuuyhteisössä.
- **HE:n tehdyn muutoksen myötä on olemassa suuri riski, että ne tahot, joiden olisi jo pitänyt hoitaa ao. historiallisen jätteen asianmukainen hävitys, pääsevät vastuusta ja vapakalastustuottajat joutuvat maksamaan tämän historiallisen jätteen käsittely.** Pyydyskalastukseen liittyvää historiallista jätettä on huomattavia määriä varastoituina satamiin.
- **Hallituksen esityksellä luodaan vaarallinen ennakkotapaus, jossa toinen ala laitetaan vastaamaan toisen alan jätteistä.** Tuottajavastuun keskeisin peruseriaate on, että kukin vastaa omista jätteistään. Tästä syntyy elinkeinoelämälle täysin ennakoimaton sääntely-ympäristö.
- **Valittu malli tekee tyhjäksi ne pyrkimykset, joita vapakalastusvälinetuottajilla oli kampanjoinnin keskittämistä selkeästi ympäristön tilaa parantaviin toimiin.** Aika, energia ja rahavarat tulevat menemään tuottajavastuuyhteisössä pyydyskalastuspuolelle vaaditun keräysverkoston pyörittämiseen, mikä ei lainkaan edistä kansallisen sääntelyn pohjalla olevan kertakäyttömuovidirektiivin tavoitteita kalastusvälinejätteestä aiheutuvan muovirokaantumisen ennaltaehkäisemisestä ja kiertotalouden edistämisestä.

- **Jätteen käsittelyn kustannukset tulevat nousemaan merkittävästi.** Keräyspisteisiin tullaan palauttamaan sekaisin verkkoja, köysiä, virveitä ynnä muuta. Käytännössä jäte joudutaan erottelemaan käsin ja pilaantuvaa materiaalia sisältävät verkot pilaavat sellaiset vapakalastusvälineet, jotka olisi voitu kierrättää esimerkiksi antamalla ne nuorisotoimintaan.

Näkemyksemme mukaan lainsäätäjä poikkeaa merkittävästi siitä jätelainsäädännön aiemmasta lähtökohdasta, että tuottajat saavat itse järjestää tuottajavastuunsa toteutuksen parhaaksi katsomallaan tavalla. On ylipäänsä kyseenalaista noudattaako näin myöhään hallituksen esitykseen tehty muutos asianmukaiselle lainsäädännön valmistelulle asetettuja ehtoja. Alan toimijoilla ei käytännössä ole varattu lainkaan mahdollisuutta lausua asian pääläelleen muuttavasta lisäyksestä eikä vaikutustenarviointi muutoksen osalta ole tehty.

Pyydys- ja vapakalastus ovat täysin eri aloja, puhumattakaan vesiviljelystä. Alat kilpailevat samojen luonnonvarojen hyödyntämisestä huomattavan eri tavoin. Niiden toimintaperiaatteet ja tulonmuodostus ovat täysin erilaisia. Tämän takia aloja ei voi säätelyssä kohdella yhtenä ja samana toimialana, kuten nyt ollaan virheellisesti tekemässä, ja edellyttää yhden ja saman tuottajayhteisön edustavan kaikkia eri kalastusvälineitä.

Koko edellä kuvattu hankala ja ongelmallinen tilanne on vältettävissä palauttamalla esitys vapakalastusvälineiden osalta lausuntokierroksella olleen mukaiseksi. Tästä päätöksestä tulevat kiittämään hallituspuolueiden kansanedustajia niin Suomen vapaa-ajankalastajat eli kansalaiset kuin alan yrityksetkin.

Tähän lausuntoon yhtyvät allekirjoittaneen Rapala VMC Oyj:n lisäksi Kuusamon Uistin Oy, OPM International Oy, Ruoto Oy sekä Daiwa Sports Ltd, Suomen sivuliike.

Lausunnon laati: Tuomo Leino, Group Legal Counsel, Rapala VMC Oyj

Rapala VMC Oyj